

П Е Р Е Д М О В А

Проблема формування інтелектуально розвиненої особистості дошкільника є особливо актуальною на сучасному етапі реформування дошкільної освіти. Оскільки, саме інтелектуальний розвиток дитини є однією зі складових її освітньої діяльності, що безумовно впливає на становлення компетентної особистості. Особистості, яка матиме достатній рівень розвитку пізнавальних процесів (уваги, пам'яті, мислення), проявлятиме допитливість і кмітливість при розв'язанні поставлених завдань; аналізуватиме, робитиме висновки, буде задоволеною отриманим результатом.

Важливу роль в інтелектуальному розвитку дитини дошкільного віку відіграють мовленнєві ігри, адже саме завдяки грі дитині вдається накопичувати свої знання та уміння, збагачувати життєвий досвід, удосконалювати мовлення.

Науковці сучасності, серед яких А.Богуш, Н.Гавриш, досліджують мовлення як засіб, що задовольняє комунікативні та пізнавальні потреби дитини дошкільного віку. В свою чергу Т.Піроженко, І.Луценко стверджують, що мовлення сприяє становленню й розвитку мовленнєво-компетентної особистості. О.Білан та К.Крутії розробили методику розповідання за схемами і вважають, що саме такі наочні моделі є специфічним засобом розвитку мовлення дошкільників.

Мовлення має вагомим значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, адже саме завдяки мовленню формуються важливі особистісні якості, серед яких перевага надається комунікабельності, доброзичливості, ініціативності, креативності. Добре розвинене мовлення сприяє ясному мисленню, чіткості виконання завдань, усвідомленню результатів конкретного завдання.

Базовий компонент дошкільної освіти стверджує, що компетентна особистість «...має збалансований запас слів із різних освітніх напрямів, що дає змогу добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації

мовлення; знає і називає ознаки, якості, властивості предметів, явища, події. У словнику наявні слова всіх частин мови, різного типу творення, слова різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова, фразеологічні звороти; знає прислів'я, і приказки, утішки, загадки, скоромовки, форми звертання до дорослих і дітей». [1]

У старшому дошкільному віці діти демонструють значний прогрес у когнітивному розвитку. Їхні психічні процеси стають більш організованими, зростає здатність до довільної уваги, пам'ять стає міцнішою, а слухове сприймання – стійкішим та цілеспрямованим.

Особливо важливим є розвиток мислення: воно переходить від наочно-образного до словесно-логічного. Дитина починає оперувати абстрактними поняттями, формулювати узагальнення та обґрунтовувати свої думки. Монологічне мовлення стає виразнішим: дошкільник може пояснювати події, висловлювати власні міркування, планувати дії та активно використовувати мовлення для самовираження.

І, якщо цей динамічний розвиток психічних процесів дошкільника проходить ще й через позитивні емоції і цілеспрямовану ігрову діяльність у формі інтелектуальних ігор, пізнавальних перегонів, інсайтів, то значно покращиться психоемоційний потенціал можливостей кожної дитини. Важливо в іграх підтримувати ініціативу, винахідливість, вигадку, кмітливість. Гра дає можливість цілеспрямовано розвивати пізнавальні інтереси, максимально використовувати розумові операції у процесі пізнання світу.

Необхідно заохочувати дітей до активного розв'язання завдань пізнавального, пошукового, логічного характеру, спонукати до прояву інтересу і допитливості. Дорослі мають підтримувати бажання дітей брати на себе роль дослідника, фантазера, новатора, спонукати до творчих експериментів, оригінальності своїх висловлювань.

Саме у грі надається можливість формувати найкращі вольові якості: уміння почекати, інколи поступитись слабшому, толерантно відстоювати

свою думку. У грі не всі виграють, тому важливо розвивати почуття гумору, вміння достойно програвати, посміятися над своїми помилками, розвивати філософське ставлення до невдач.

Словесно-логічні, мовленнєво-комунікативні ігри та рефлексивні вправи, які ми пропонуємо у своєму посібнику, є потужним засобом інтелектуального розвитку дітей. Загадки, вірші, чистомовки, небилиці, оповідки, уявні розповіді дають зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого мовлення. Ігри фонематичного спрямування вправляють у вмінні виділяти перший і останній звук, знаходити голосні звуки у слові, добирати слова на заданий звук або склад. Ігри зі словами формують навик вилучення зайвого слова, словотворення, узагальнення, побудови ланцюжка слів, знаходження слова в слові, вправління у вимові багатоскладових слів. Інтелектуальні завдання до гри базуються на засвоєному матеріалі, спонукають до асоціативного мислення, висування припущень, творчої уяви, вміння фантазувати.

Мовленнєво-інтелектуальні ігри припускають, що дитина має достатній рівень наочно-образного мислення, згідно з програмовими вимогами опанувала усі лексичні теми, оволоділа звуковимовою, обізнана в граматичних конструкціях, володіє зв'язним мовленням і має досить розвинені фонематичні процеси: фонематичне сприймання, слухову увагу, слуховий контроль, сформовані фонематичні уявлення. У дитини формується словесно-логічний тип мислення, коли мова виступає інструментом постановки і рішення інтелектуальних завдань. Завдяки мовним іграм дитина формує логічний ряд і вчиться знаходити правильну відповідь, граючи в них дитина вчиться думати й аналізувати.

Ураховуючи базовий рівень розвитку індивідуально-психологічних особливостей кожної дитини, ми стверджуємо, що мовленнєво-інтелектуальні ігри сприятимуть формуванню компетентної особистості дошкільника. Адже, ці ігри спонукають до пізнання, навчання, сприймання, засвоєння знань, які в подальшому допоможуть адаптуватися в колі однокласників.